

УДК 658

*В. В. Мельник,
старший викладач кафедри економіки та фінансів підприємства,
Київський торговельно-економічний університет, м. Київ*

ФІНАНСОВІ ІНТЕРЕСИ СУБ'ЄКТІВ ДОВІРЧОГО УПРАВЛІННЯ МАЙНОМ В КОНТЕКСТІ МЕХАНІЗМУ ЇХ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

У статті виділені характеристики фінансових інтересів в діяльності суб'єктів довірчого управління майном (СДУМ), проаналізовані головні їх класифікаційні ознаки та виявлені основні потенційні загрози фінансовій безпеці даних господарюючих суб'єктів.

The selected descriptions of financial interests are in activity of subjects of confiding property, management, analysed main them classification signs and found out basic potential threats financial safety of these being in charge subjects.

Ключові слова: фінансова безпека, фінансові інтереси, фінансові загрози, суб'єкти довірчого управління майном, управитель, довіритель.

Keywords: financial safety, financial interests, financial threats, subjects of confiding property management, manager, principal.

Постановка проблеми. В Україні проблемою управління фінансовою безпекою підприємства займаються недостатньо, не комплексно, основна увага приділяється фінансовій безпеці на рівні держави та антикризовому управлінню на рівні підприємства, а інформація щодо фінансової безпеки управителя майна відсутня взагалі. Тому, виникає потреба виявити можливі загрози фінансовій безпеці СДУМ як специфічного суб'єкта господарювання.

Сьогодні в Україні немає чіткої правової системи, яка б прозора регулювала такі відносини. Іншими словами, при укладанні довірчого договору власник майна передав іншому контрагенту договору більше прав ніж останньому потрібно для виконання мети угоди, при цьому виконання умов угоди залежить виключно від доброспорядності останнього.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенню окремих аспектів забезпечення фінансової безпеки на рівні господарюючих суб'єктів приділяли увагу такі вітчизняні та зарубіжні дослідники як О.Ю. Браславець [1], М.М. Єрмошенко [2], К.С. Горячева [3], А.А. Жданов [4].

Не зважаючи на значну кількість публікацій, присвячених проблемам фінансової безпеки, практично відсутні наукові роботи, що розглядали б довірче управління майном в системі економічних відносин, які б аналізували теоретико-методологічні проблеми розвитку цього явища в Україні.

Тому на порядок денний стає проблема визначення сутності фінансових інтересів СДУМ в контексті забезпечення їх фінансової безпеки.

Метою статті є визначити основні фінансові інтереси суб'єктів довірчого управління майном та охарактеризувати основні загрози фінансовій безпеці даних господарюючих суб'єктів, визначити сутнісні характеристики фінансової безпеки СДУМ.

Виклад основного матеріалу. Сучасна українська економіка спонукає до створення системи фінансової безпеки суб'єктів довірчого управління майном як специфічної ланки господарської діяльності, яка буде забезпечувати захист їх інтересів від недобросовісної конкуренції, протиправної діяльності, зовнішніх та внутрішніх загроз, спроможна здійснювати антикризові заходи, а також забезпечить довіру інших суб'єктів ринкових відносин до ведення їхньої діяльності [8].

Згідно чинного законодавства суб'єкти підприємницької діяльності, можуть здійснювати представницьку діяльність відповідно до договору, укладеного з довірительом майна щодо реалізації прав його власників. Майном довірителя визначаються кошти, цінні папери та документи, які засвідчують право власності довірителя [9].

На жаль, відомі факти шахрайських дій деяких довірчих товариств призвели до прийняття Верховною Радою України Постанови «Про усунення зловживань у процесі залучення суб'єктами підприємницької діяльності грошових коштів громадян» [2] якою вводилась надмірна зарегульованість діяльності інститутів довірчого управління, аж до заборони реєстрації довірчих товариств. У Цивільному кодексі України для обслуговування інститутів управління чужим майном, передбачено договір управління майном, який має ознаки зобов'язувального та означає для власників майна – засіб реалізації належного йому права через дії іншої особи – управителя, а для управителя – діяльність у чужих інтересах, послуга, яку він надає власником майна [1].

Появу договору управління чужим майном слід розцінювати як засіб для створення оригінального правового інституту, який в умовах правопорядку нашої країни може функціонувати, а результатом цього стає модель довірчої власності та управління майном. Майно передаються у довіру власність управителю на підставі договору, укладеного у письмовій формі між установником та управителем. Цей договір засвідчує право довірчої власності управителя на іпотечні активи, а по суті отримання управителем права володіння, користування і розпорядження отриманим майном, що може означати перехід права власності. Укладаючи угоди та приймаючи на себе функції управління чужим майном суб'єкти довірчого управління майном прагнуть формувати нові економічні відносини, а довірители прагнуть їх фінансово обезпечити [10].

Фінансова діяльність суб'єктів довірчого управління майном знаходить своє відображення у відповідних фінансових інтересах, які потребують їх фінансової захищеності та забезпечення.

Фінансовими інтересами суб'єктів довірчого управління майном вступають:

- збільшення обсягу довіреного майна;
- зростання обсягу прибутку від здійснення довірчого управління майном;
- досягнення ефективності від довірчих операцій;
- досягнення збалансованості між дохідністю та витратами від здійснення довірчим управлінням майном;
- забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності.

В сучасних економічних умовах та недосконалості правового регулювання довірчої власності існує безліч небезпек, які впливають на фінансові інтереси суб'єктів довірчого управління майном (СДУМ), що в майбутньому може негативно вплинути на їх фінансовий стан. Відповідно до цього виникає потреба у забезпеченості безперерного функціонування СДУМ, тобто забезпечення його фінансової безпеки. Фінансова безпека – поняття складне і багатогранне, тісно пов'язане з економічною безпекою, обов'язково має враховувати специфіку діяльності суб'єкта ринкових відносин та особливості ведення його господарської діяльності [5-6].

За офіційними даними Державної Комісії з регулювання ринку фінансових послуг на початок 2012 р. офіційно зареєстрованих довірчих товариств 2 [10]. Це

пояснюється насамперед відсутністю потреби у приватизації держмайна, застарілою нормативно-правовою базою щодо діяльності довірчих товариств, а також появою нових інститутів щодо управління майном. Яскравим прикладом цього є компанії з управління активами, які досить поширені на ринку спільного інвестування, їх кількість з р. в рік збільшується, а послуги набувають популярності. Проте компанії з управління активами не надають послуг довірчого характеру. Така позиція законодавства є досить спірною, адже довірче управління майном (як правило, у довірче управління передаються грошові кошти) та управління активами мають багато спільних рис. Яскравими прикладами, які носять характер довірчого управління сьогодні в Україні можна назвати ФФБ та ФОН, що було розглянуто вище [10].

Варто зазначити, що такий правовий інститут як управління майном через створення ФФБ та ФОН розвивається досить швидко, і тому постає питання щодо забезпечення фінансової безпеки цих суб'єктів ринкових відносин.

Як вже зазначалося вище, суб'єкт довірчого управління майном - відносно новий суб'єкт на фінансовому ринку у вигляді фондів, регулювання діяльності якого має багато прогалин як в правовому так і в фінансовому аспектах. У тому числі що не існує такого поняття як фінансова безпека ФФБ, ФОН, або ж суб'єкта довірчого управління майном.

Розглянемо загрози, які можуть виникати в процесі довірчого управління майном. На нашу думку, це можуть бути певні події, які скоріше всього не прогнозовані, настання яких спричинить тимчасову зупинку або унеможливить завершення кінцевої мети діяльності СДУМ. Прикладом не прогнозованої загрози стала світова фінансова криза, що призвела до «замороження», або до повної зупинки будівництва об'єктів інвестування. У свою чергу відсутність сформованого в повному обсязі оперативного резерву у ФФБ призвела до неможливості фінансових розрахунків з довірцями. Проведений аналіз дозволив виявити основні загрози для СДУМ.

Процес довірчого управління майном, його доцільність та потреба для суб'єктів господарювання визначає досить широкий спектр загроз, які впливають на його функціонування. Тому розуміння сутнісних характеристик загроз й убезпечення виникнення таких загроз потребують відповідного групування. У контексті класифікаційних ознак загроз фінансовій безпеці доцільно, на нашу думку, виділити такі класифікаційні ознаки: походження загрози, до яких відносять зовнішні й внутрішні, й за сферою управління.

Класифікація потенційних загроз фінансовій безпеці СДУМ:

Загрози для управителя:

- нецільове використання засобів (майна, коштів, інвестованих у будівництво);
- укладання інвестиційного договору з управителем без залучення фінансової установи;
- неповернення коштів у разі виходу з Фонду;
- невиконання умов договору щодо управління майном;
- відсутність гарантій по своєчасній здачі у визначений термін об'єктів інвестування;
- відмови управителя або установника управління від договору управління майном у зв'язку з неможливістю управителя здійснювати управління майном;
- здійснення будівельних афер, що дискримінують права довірителя;
- невиконання забудовником умов та/або термінів будівництва;
- консервація об'єктів будівництва у зв'язку з відсутністю фінансування;
- невиконання або неналежне виконання довірчим товариством зобов'язань перед довірителем;
- збільшення або зменшення вартості одиниці об'єкту інвестування;
- неотримання правдивої інформації.
- інфляційні та валютні ризики;
- неповернення грошових коштів у випадку недобудови або припинення договору;
- недоброчесність посередників, які залучають кошти від населення.

Загрози для довірителя:

- неможливість стягнення суми боргу від забудовника і зв'язку з банкрутством останнього;
- оперативний резерв не сформований у відповідності до вимог чинного законодавства;
- вихід довірителя з фонду на підставі недовіри до управителя, яка викликана публікацією негативної інформації в мережі Інтернет та в пресі;
- подорожання нерухомості;
- загроза недостатності коштів, залучених на спорудження об'єкта будівництва (дана загроза характерна для такого суб'єкта довірчого управління майном як

ФФБ);

- загроза випадкового знищення об'єкта довірчого управління;
- загроза бути притягненим до відповідальності за завдання збитків, пов'язаних з провадженням ним господарської діяльності з довірчого управління майном;
- загроза відсутності правового механізму запобігання та розв'язання конфлікту інтересів, що виникає у процесі довірчого управління майном.

Таким чином, виходячи з різних трактувань сутності фінансової безпеки, проаналізованих вище, можемо виділити наступні ключові характеристики фінансової безпеки СДУМ. Вона повинна:

- 1) забезпечувати рівноважний і стійкий фінансовий стан;
- 2) сприяти ефективній діяльності;
- 3) на різних стадіях визначати проблемні місця в діяльності;
- 4) нейтралізувати кризи і попереджати банкрутству.

Сутнісні характеристики фінансової безпеки СДУМ можуть бути представлені наступним чином:

- 1) фінансова безпека є одним із основних елементів економічної безпеки СДУМ;
- 2) фінансова безпека може бути охарактеризована за допомогою системи кількісних і якісних показників;
- 3) показники фінансової безпеки повинні мати порогові значення, за якими можна судити про ступінь фінансової безпеки СДУМ;
- 4) фінансова безпека СДУМ повинна забезпечувати їх розвиток і стійкість;
- 5) фінансова безпека забезпечує захищеність фінансових інтересів СДУМ.

Таким чином, виходячи з різних трактувань сутності фінансової безпеки, проаналізованих вище, можемо виділити наступні ключові характеристики фінансової безпеки СДУМ. Вона повинна: забезпечувати рівноважний і стійкий фінансовий стан; сприяти ефективній діяльності; на різних стадіях визначати проблемні місця в діяльності; нейтралізувати кризи і попереджати банкрутству.

Висновки

Проаналізувавши фінансові інтереси та загрози фінансовій безпеці ми можемо трактувати фінансову безпеку СДУМ як складову економічної безпеки, що характеризує стан захищеності інтересів СДУМ у фінансовій сфері від впливу широкого колу негативних чинників (загроз) та визначає здатність забезпечити інтереси власників майна в процесі довірчого управління ним.

Отже, фінансова безпека СДУМ є важливою складовою фінансової безпеки держави, а отже, і національної безпеки, вона являє собою такий стан СДУМ, який характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, їх здатністю досягати поставленої мети і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення сталого розвитку. Недостатня увага забезпеченню фінансової безпеки СДУМ може призвести до проблем у діяльності фінансових установ.

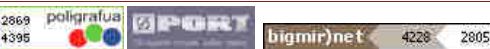
Література:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003// ВВР. – 2003 -№11 – ст.461
2. Постанова Верховної Ради України «Про усунення зловживань у процесі залучення суб'єктами підприємницької діяльності грошових коштів громадян»
3. Про фінансово кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю: Закон України від 19.06.2003р. № 978-IV // Урядовий кур'єр від 13 серпня 2003 року. – №149
4. Браславець О.Ю. Фінансові інтереси суб'єктів господарювання та оптимізація податкових платежів // Актуальні проблеми економіки, 2001, № 9-10. – С. 24-34.
5. Єрмошенко М.М., Горячева К.С., Ашув А.М. Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства: Препринт наукової

доповіді. – К.: Національна академія управління, 2005. – 78 с.

6. Срошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2001, - 309 с.
7. Жданов А. А. Возникновение и развитие доверительной собственности в Англии и США: дис. канд. юрид. наук : 12.00.01 : Санкт-Петербург, 2003 180 с
8. Забродский В., Капустин Н. Теоретические основы оценки экономической безопасности отрасли и фирмы // Бизнес Информ. – 1999. - №15-16. – С. 35-37
9. Пінчук Ю. Б. Методика вибору інвестором об'єкта інвестування в житловому будівництві / Ю. Б. Пінчук // Програма наук. конф. молодих вчених, аспірантів і студентів, 3–5 листоп. 2009 р. – К. : КНУБА.
10. Офіційний сайт комісії з регулювання ринку фінансових послуг. Режим доступу: www.dfp.gov.ua.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"